

N:o 30.

Ank. till Riksd. kallsli den 7 mars 1902, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Riksdagens år 1901 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1900.

(I. A.)

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling ofvannämnda revisionsberättelse, jemte de i anledning deraf från vederbörande embetsverk och myndigheter till Kongl. Maj:t afgifna utlåtanden och förklaringar blifvit hänvisad, får nu, efter tagen kännedom af dessa handlingar och inhemtande af de för ärendenas utredning i öfrigt erforderliga upplysningar, underställa Riksdagens pröfning de af revisorerne gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet att dervid följa den ordning, som i revisionsberättelsen blifvit iakttagen.

Fångvårdsstyrelsen.

§ 1.

(Rev. ber. pag. 30; utl. pag. 571, 572, 576, 577.)

Uti förevarande revisionsberättelse hafva revisorerne meddelat, att vid besök, som revisorerne gjort i Örebro länsfängelse, hvilket vore uppfördt år 1859, eller vid den tid, då de flesta af rikets länsfängelser blifvit byggda,

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 4 Saml. 1 Afd. 23 Häft. (N:o 30.)

1

Ang. anordningarna vid predikningar inom Örebro länsfängelse.

och innehölle 90 celler i tre våningar, hade revisorerne tillfälle att iakttaga, att med de anordningar, som vid predikningarna i fängelset egde rum, dervid cellernas dörrar medelst en å deras yttre sida anbringad hasp till någon ringa del hölles öppna, predikanten, som under förrättningen hade sin plats i fängelsets midt, icke kunde, äfven om han vore begäfvad med mer än vanligt klar stämma, uppfattas i de mest aflägsset belägna cellerna. Då gifvet vore, att den religiösa undervisningen blefve utan betydelse för dem, som icke kunde klart och tydligt höra predikantens föredrag, och då antagas kunde, att enahanda olägenhet, som den nu angifna, förefunnes vid rikets öfriga efter samma system och i samma storlek uppförda länsfängelser, hade revisorerne funnit detta förhållande vara af den allvarliga beskaffenhet, att revisorerne ansett sig böra derå fästa Riksdagens särskilda uppmärksamhet.

Uti det med anledning af revisorerens anmärkningar rörande fängvårdsförvaltningen den 17 januari 1902 afgifna utlåtande har fängvårdsstyrelsen, beträffande förevarande framställning, till en början erinrat, att den religiösa undervisningen till allra hufvudsakligaste del meddelades de i cellfängelserna intagna fångar under de enskilda besök hos hvar särskild fånge inne i hans cell, hvilka det ålåge predikanten att verkställa, samt att nämnda undervisnings betydelse således ej så helt berodde af fångens förmåga att uppfatta predikningarna under den gemensamma söndagsgudstjensten, som revisorerne syntes förmena.

I öfrigt har styrelsen, som beträffande revisorerens uppgifter i fråga om svårigheten att höra predikantens föredrag, inhemtat yttranden från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län samt länsfängelsets direktör, härjemte i afskrift öfverlemnad sagda yttranden, af hvilka, enligt styrelsens förmenande, med nog tydlighet framginge, att revisorerens anmärkning väl hufvudsakligen föranledts af den omständighet, att vid besöket och profvets verkställande cellkorridorers fönster varit öppnade samt dessutom arbete i en del celler pågått, hvilket allt ej vore förhållandet under gudstjensterna. Tillika upplyste Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utlåtande, att de enda celler, från hvilka predikanten möjligen ej skulle kunna fullt uppfattas, vore de fyra hörncellerna å nedra botten, hvilka emellertid på grund af sin kyla endast undantagsvis användes.

I kyrkorna, de allmänna gudstjenstlokalerna, gäfves nästan alltid vissa platser, från hvilka predikningarna endast med svårighet, kanske alldeles icke kunde uppfattas. Att å ett fängelse, hvilket väl dock i främsta rummet borde vara afpassadt för fångarnas ändamålsenliga bestraffning och trygga förvarande, ställa större fordringar i akustiskt hänseende än å de allmänna gudstjenstlokalerna, förefölle mindre befogadt; och icke vore det gerna rimligt att i konstruktionen af de många dyrbara och enligt styrelsens åsigt synnerligt

ändamålsenliga cellfängelserna ifrågasätta förändringar endast i det af revisorerne framhållna syftet, om än i dessa fängelser en eller annan cell skulle, i likhet med hvad här anmärkts, vara i akustiskt afseende mindre tillfredsställande.

På grund af hvad styrelsen sålunda anfört och med hänsyn till de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande och fängelsets direktör meddelade upplysningar, hvilka icke uteslöte möjligheten, att ovana eller bristande hörsel-förmåga hos den eller dem, som verkställt det till grund för revisorerne uppfattning liggande profvet, bidragit till anmärkningens uppkomst, ansåge styrelsen samma anmärkning icke vara af beskaffenhet att föranleda åtgärd, helst styrelsen hade det förtroende till fängelseföreståndaren, att de fyra celler, hvilka i här berörda hänseende kunde vara mindre tillfredsställande, icke toges i användning för fångar, som för längre tid vore i fängelset intagna eller hade svårighet att uppfatta predikantens föredrag.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande har uti ofvanberörda utlåtande anfört, att vid inspektion å länsfängelset, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande företagit särskildt med anledning af Riksdagens revisorers anmärkning rörande anordningarne vid gudstjänsterna derstädes, hade den upplysning vunnits, att fönstren i korridorerna under Riksdagens revisorers besök å fängelset stått öppna och att arbete då jemväl pågått i en och annan cell, hvarigenom det helt naturligt varit svårare att från de mest aflägsset belägna cellerna uppfatta predikantens ord än under de ordinarie gudstjänsterna, då fönstren vore stängda, allt arbete förbjudet och tystnad rådde i fängelset.

Väl påstodes det, att cellfångens hörsel skärptes, men äfven om, detta oafsedt, predikanten möjligen icke skulle kunna uppfattas fullt så väl från de fyra mest aflägsset belägna cellerna å nedre botten, hvilka vore kallare än öfriga celler och därför endast i nödfall användes, syntes detta lätt kunna afhjelpas derigenom att under gudstjänsterna antingen dörrarne till dessa fyra celler öppnades något mera eller ock att der befintliga fångar förflyttades till andra mera lämpliga platser, hvilket senare alltid iakttoges med fånge, som anmälde sig lida af svag hörsel.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställde därför, huruvida skäl förefunnnes att med anledning af Riksdagens revisorers anmärkning för närvarande vidtaga några andra åtgärder än att fängelsedirektören erhöle förstärkning att under gudstjänst å fängelset tillse, antingen att dörrarne till ofvannämnda fyra celler till någon större del hölles öppna, eller ock att fånge derifrån förflyttades till annan mera lämplig plats.

Uti det af fångvårdsstyrelsen åberopade yttrandet af länsfängelsets direktör har denne förklaradt, att revisorerne anmärkning i förevarande hänseende måste slå den med förvåning som i öfver 20 år åtskilliga gånger under hvarje

års lopp varit närvarande under gudstjensterna och af intresse åhört dem i än den ena än den andra aflägsna cellen och alltid, till och med under de senare åren, då åldern gjort att hörseln ej varit fullt normal, hört utmärkt väl, ja till och med då främmande ovan predikant uppträdt.

Orsaken att fängelsepredikanten ej nu kunnat uppfattas kunde ej vara annan än uteslutande den, att *korridorfönstren stått*, som vanligt under dagen, *öppna*, och ej såsom under gudstjensterna stängda, hvarigenom ljudet hindrats gå ut, utan hördes i hvarje vrå af fängelset.

Som man vet, skärptes ensamhetsfångens hörsel orimligt och vid flera tillfällen hade man funnit, att fången genom låst dörr uppfattat saker, som tilldragit sig ganska aflägsset bort i korridoren; och vore fängelsedirektören därför fullt förvissad om att hvarje fånge hörde, om han ville, fullkomligt predikanten under våra vanliga gudstjenster med *stängda korridorfönster*.

Med anledning af fängvårdsstyrelsens ofvan omförmälda yttrande öfver revisorernes förevarande framställning får utskottet till en början erinra, att då, på sätt revisorerne anført, fångpredikanten vid predikoförrättningar har sin plats i fängelsets midt, eller med andra ord midt å den mellersta våningen, de derifrån mest aflägsset belägna cellerna måste vara icke, såsom fängvårdsstyrelsen förmenar, fyra utan åtta, nemligen de fyra hörncellerna i ej allenast nedersta, utan äfven öfversta våningen.

Hvad i öfrigt beträffar föreliggande framställning, har, såsom ofvan nämnts, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län ansett, att med anledning af revisorernes anmärkning fängelsedirektören bör erhålla förståndigande att under gudstjenst å fängelset tillse, att antingen dörrarne till de ifrågasvarande cellerna till någon större del hållas öppna eller ock att fånge derifrån förflyttas till annan lämplig plats.

Utskottet föreställer sig, att genom de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande sålunda föreslagna åtgärder den anmärkta olägenheten kan i väsentlig mån förebyggas; och då utskottet antager, att Riksdagens revisorer vid de besök, som af dem framdeles liksom hittills komma att göras å rikets fängvårdsanstalter, icke skola underlåta att egna ifrågasvarande angelägenhet den särskilda uppmärksamhet, den är egnad att uppväcka, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må vid hvad i detta ärende förekommit låta bero.

Anslaget till ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar.

§ 2.

(Rev. ber. pag. 32—37; utl. pag. 577, 578.)

I skrifvelse den 21 oktober 1863 hade, enligt hvad i revisionsberättelsen meddelas, rikets då församlade ständer — med tillkännagifvande, det rikets ständer beslutat, att såsom ersättning för de förluster, som till följd af strafflagens innehåll, att deri stadgade böter borde tillfalla kronan, kunde drabba personer, menigheter eller allmänna inrättningar, finge af inflytande bötesmedel från och med det år den nya strafflagen trädde i verksamhet tills vidare dem tilläggas ett belopp, motsvarande hvad de, efter medelberäkning för senaste fem år, ditintills årligen uppburit — tillika anhållit, att Kongl. Maj:t måtte till rikets näst derpå sammanträdande ständer framlägga förslag till ersättning åt vederbörande för den förlust, som genom de i strafflagen stadgade böters indragande till kronan dem tillskyndades.

I fråga om upphörande af förestående ersättnings utgående.

Statskontoret, som anbefalts att till Kongl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag angående lämpligaste sättet att åt hvad rikets ständer sålunda beslutat bereda verkställighet, hade i afgifvet utlåtande anfört, bland annat, att en så fullständig utredning, som för ordnandet af ifrågavarande angelägenhet vore af nöden, af flera skäl ej kunde då åstadkommas; dit hörde nemligen att undersöka, huruvida i afseende å sådana bötesandelar, som ditills tillkommit vissa tjänstemän, rättigheten till ersättning för förlusten deraf kunde anses vara fästad vid tjänstebefattningen eller böra med innehafvarens tjänstetid upphöra; huruvida vederbörande kommuners enahanda rätt kunde vara af beskaffenhet, att dylik ersättning borde dem för obegränsad tid tilläggas, oafsedt de tillgångar för deras behofs fyllande, som genom kommunalförfattningarna blifvit dem beredda; huruvida vissa allmänna inrättningar, med slik rätt till bötesandelar och i fortfarande behof deraf, kunde erhålla sin ersättning i mera lämplig form; huruvida särskilda af staten ingångna förbindelser förefunnes, som i nämnda hänseende medförde en ovilkorlig ersättningsskyldighet för all framtid o. s. v.; att för åvägabringande af en sådan utredning erforderliga upplysningar saknades i tillgängliga räkenskaper och handlingar, af hvilka icke med säkerhet ens kunde inhemtas, huru stor del af böterna ådömts på grund af lagrum och särskilda författningar, hvilka genom den nya lagen blifvit upphäfdade, eller huru stor del deraf fortfarande utginge,

oberoende af den nya lagförändringen; *samt att* ännu mindre upplysning deraf kunde vinnas rörande de öfriga omständigheter, hvilka måste tagas i betraktande vid uppgörande af ett fullständigt förslag till reglering af ifrågavarande förhållande; och hade i följd deraf statskontoret hemställt, att alla de, vare sig tjänstemän, menigheter eller allmänna inrättningar, hvilka ansåge sig ega grundade anspråk på ifrågavarande slags ersättning, måtte genom kungörelse föreläggas att, vid lämpligt äfventyr, med företeende af angifna handlingar sig dertill anmäla.

Med anledning häraf hade Kongl. Maj:t genom kungörelse den 29 augusti 1865 förordnat, att vederbörande, som ansåge sig ega grundade anspråk på ersättning i ifrågavarande hänseende, borde före den 1 mars 1866 till utbekommande af sådan ersättning anmäla sig, de som tillhörde landsorten hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande och de i Stockholm varande hos öfverståthållareembetet, samt dervid med behöriga handlingar styrka hvad de under åren 1860—1864 åtnjutit i andelar af ifrågavarande böter.

Emellertid hade Kongl. Maj:t hemställt till 1865—1866 årens Riksdag, dels att tills vidare måtte få till vederbörande utbetalas de belopp, hvilka vid den pröfning af väckta ersättningsanspråk, som Kongl. Maj:t antingen sjelf företoge eller åt annan myndighet uppdroge, blefve godkända, dels ock att rikets ständer måtte för sådant ändamål anvisa ett särskildt förslagsanslag å 250,000 riksdaler att utgå under rubrik: ersättning till personer, myndigheter eller allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar; och hade hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit af rikets ständer bifallits.

I proposition till 1867 års Riksdag hade Kongl. Maj:t i förevarande ämne meddelat, bland annat, att de till följd af förenämnda kungörelse af den 29 augusti 1865 inkomna ersättningsanspråk blifvit, allt efter som de insändts, af Kongl. Maj:t pröfvade, i sammanhang hvarmed Kongl. Maj:t föreskrifvit, att alla de ersättningsbelopp, som af Kongl. Maj:t för mistade bötesandelar bestämdes, skulle utgå tills vidare och intill dess den af rikets ständer begärda reglering kunde åstadkommas eller annorlunda förordnades; dock att, derest ersättning sålunda komme att tillfalla någon tjänsteman, hvilken blifvit till sin befattning utnämnd efter det nya strafflagen trädde i verket, icke på nämnda ersättning finge grundas anspråk att jemväl vid en framtida reglering varda dervid bibehållen.

I enlighet med Kongl. Maj:ts förslag hade ifrågavarande anslag blifvit af Riksdagen nedsatt från 250,000 kronor till 160,000 kronor, hvilket belopp ansetts för ändamålet tillräckligt.

I det vid Kongl. Maj:ts till 1869 års Riksdag aflåtna statsverksproposition fogade statsrådsprotokoll öfver justitiedepartementens ärenden meddelades,

att enligt en i departementet verkställd uträkning de uti ifrågavarande afseende utgående ersättningar belöpte sig till högst 147,289 riksdaler årligen; och då Kongl. Maj:t förklarar under år 1868 inkomna nya ansökningar om dylik ersättning icke kunna, såsom för sent framställda, vinna afseende, kunde någon förhöjning af nämnda belopp icke ifrågakomma.

Af dessa ersättningar hade, enligt hvad i anförda statsrådsprotokoll upplystes, anslagits åt:

häradshöfdingar	r:dr	6,708: —
häradar	„	6,846: —
nämnder	„	6,534: —
häradshöfdingar, häradar och nämnder gemensamt	„	1,585: —
städer (deruti för en del jemväl ingått rådstufvurätternas andelar)	„	21,630: —
rådstufvurätter	„	3,336: —
stadfiskaler	„	34,584: —
landsfiskaler	„	1,397: —
kronofogdar	„	320: —
länsmän	„	23,146: —
särskilda inrättningar, embetsverk och tjänstemän	„	27,358: —
fattigvårdsstyrelser	„	13,834: —
kyrkor	„	20: —
		Summa r:dr 147,298: —

Då, efter hvad i statsrådsprotokollet närmare meddelades, under ofvannämnda rubrik "särskilda inrättningar, embetsverk och tjänstemän" inginge ersättning till skogsplanteringskassan samt till åtskilliga skogstjänstemän och betjente, men en definitiv reglering af skogsstaten föreläge och då på grund deraf denna ersättning komme att upphöra samt äfven i andra afseenden minskning uti ifrågavarande ersättningar kunde emotes, hade Kongl. Maj:t hemställt, att det för ifrågavarande ändamål utgående statsanslaget måtte nedsättas från 160,000 kronor till 120,000 kronor, med förklarande dels att ersättning för mistade bötesandelar icke vidare komme att utgå till häradar, fattigvårdsstyrelser, kyrkor och städer, hvad dessa sistnämnda anginge, såvida rättigheten till dylik ersättning ej grundade sig på särskilda privilegier eller före nya strafflagens tillkomst gifna resolutioner, dels ock att, derest definitiv reglering af skogsstaten blefve af Riksdagen och Kongl. Maj:t före följande statsregleringsperiod fastställd, ifrågavarande slags ersättning jemväl komme att upphöra för skogsplanteringskassan från och med år 1870 och för tjänstebefattningar vid skogsstaten med dåvarande innehafvares afgang eller till-

trädande af så stor löneförhöjning, som motsvarade den ersättning de dittills uppburit.

Denna framställning hade bifallits af Riksdagen, som vid tillkännagifvande af sitt beslut härom tillika anhållit, dels att de då till vissa häradshöfdingar utgående ersättningsbelopp måtte, i mån af tjänsteinnehafvarnes afgång, upphöra att utgå, dels ock att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke jemväl åtskilliga andra för det dåvarande utgående ersättningar af ifrågavarande beskaffenhet skulle kunna indragas.

Efter det definitiv reglering af skogsstaten blifvit faststæld att lända till efterrättelse från och med år 1870 samt Kongl. Maj:t med anledning af Riksdagens nyssberörda anhållan dels förklarar sig vilja vid hvarje ny tillsättning af de häradshöfdingeembeten, till hvilka ersättning för mistade bötesandelar utginge, taga i öfvervägande, huruvida ersättningen för framtiden behöfde tagas i anspråk, dels ock förordnat, att de ersättningsbelopp, som blifvit anslagna till amiralitetskrigsmanskassan, Linköpings skogskassa och krigsfiskalen, skulle statsverket besparas, hade, enligt hvad i statsverkspropositionen till 1870 års Riksdag meddelades, det ifrågavarande ersättningsbeloppet kunnat nedbringas från ofvan angifna 147,298 riksdaler med omkring 30,600 riksdaler; hvadan, på Kongl. Maj:ts förslag, ifrågavarande anslag af Riksdagen blifvit nedsatt till 117,000 riksdaler.

Anslaget hade ytterligare nedsatts, *dels* vid 1874 års riksdag till 111,000 kronor med afseende å indragning vid reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner af de till dem utgående ersättningsbelopp för mistade bötesandelar, *dels* vid 1877 års riksdag — i följd af den vid nästföregående riksdag fastställda lönereglering för rikets hofrätter, hvarigenom dervarande advokatfiskaler mistat förut innehafd rätt till bötesersättning, och i betraktande af att de efter den 26 maj 1876 utnämnda landsfiskaler ej berättigats till dylik ersättning samt med hänsyn till afgången bland tjänstemän, som endast haft personlig rätt till sådan ersättning — till 107,000 kronor, *dels ock* vid 1879 års riksdag med anledning af den inträdda löneregleringen för kronofogdar och länsmän till 84,000 kronor, med hvilket belopp detta förslagsanslag sedermera alltjemt blifvit i riksstaten uppfördt.

Enligt hvad revisorerne af räkenskaperna för revisionsåret inhemtat, hade ersättning från ifrågavarande anslag under året utgått med 82,799 kronor 33 öre till nedannämnda personer, menigheter och allmänna inrättningar, nemligen
 rådstufvurätter,
 stadsfiskaler,
 häradsnämnder,
 tingslagsnämnder,

landsfiskaler,
 poliskammaren i Norrköping,
 polisgevaldiger i Norrköping,
 d:o i Karlskrona,
 polisfiskalen och poliskommissarierna i Göteborg och dem underlydande öfverkonstaplar samt befälhafvaren för stadens nattbevakningskår och den honom underlydande nattbevakning,
 stadsvaktmästaren i Uddevalla,
 två poliskonstaplar i d:o,
 länsmanuen i Trollhättans distrikt af Väne härad,
 Malungs sockens nämnd,
 tre poliskonstaplar i Hernösand,
 fiskalen i Örnköldsvik,
 borgmästaren i Vaxholm,
 följande städer:

- Norrköping,
- Söderköping,
- Trosa,
- Karlshamn,
- Kristianstad,
- Helsingborg,
- Landskrona,
- Jönköping,
- Grenna,
- Eksjö,
- Göteborg,
- Uddevalla,
- Borås,
- Venersborg,
- Mariestad (till kyrkans vidmakthållande),
- Lidköping,
- Falun,
- Hernösand,
- Sundsvall,
- Luleå,

i Stockholm:

- förste stadsfiskalen,
- andre d:o,
- tredje d:o,
- allmänna barnhusinrättningen,

polispersonalens pensionsinrättning,
poliskassan.

Hvad sålunda i detta ärende förekommit, hade revisorerne velat för Riksdagen omförmåla under uttalande af den mening, att det kunde ifrågasättas, huruvida den utredning i förevarande ämne och den deraf föranledda reglering, som i Riksdagens ofvannämnda skrifvelse den 21 oktober 1863 åsyftats, verkligen blifvit åstadkommen, samt att önskligt vore, att en fullständig utredning blefve åvägabragt till beredande af möjlighet för ifrågasatt ersättnings slutliga upphörande.

På grund af remiss har statskontoret angående denna fråga afgifvit utlåtande och deruti tillkännagifvit, att den utredning, som föregått Kongl. Maj:ts särskilda beslut i fråga om de belopp, hvilka skulle utgå från nämnda anslag, icke blifvit af statskontoret verkställd, samt att detta embetsverk i öfrigt endast haft att till vederbörande utbetala berörda belopp, hvadan statskontoret icke vore i tillfälle att bedöma, huruvida — på sätt revisorerne ifrågasatt — någon ytterligare utredning i sådant hänseende vore af behöfvat påkallad.

Då det otvifvelaktigt skulle lända till enkelhet och reda i förvaltningen, om ifrågasatt mångskiftande ersättning kunde upphöra, men beslut derom måste byggas på en omfattande utredning i afseende å såväl vederbörandes rätt till denna ersättnings utbekommande som sättet för dess aflösning, der sådan måste förekomma, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa fullständig utredning i frågan om den till personer, menigheter och allmänna inrättningar utgående ersättning för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar samt till Riksdagen inkomma med förslag till åtgärder för denna ersättnings upphörande.

Arméförvaltningen.

§ 3.

(Rev. ber. pag. 91—93; utl. pag. 585—589, 592—595.)

*Angående
anordningarna
vid vissa
mötesplatser.*

Med anledning af besök å nedannämnda truppförbands mötesplatser i

Norrland hafva revisorerne i förevarande revisionsberättelse meddelat, bland annat, följande:

Vid besök, å *Vesterbottens regementes* lägerplats vid Vännäs hade revisorerne iakttagit, att dräneringsarbetena å lägerplatsen icke blifvit på ett fullt nöjaktigt sätt utförda. Vid en del byggnader syntes icke hafva blifvit tillfredsställande sörjdt för ytvattnets ändamålsenliga afledande. Derjemte hade revisorerne funnit, att ehuru marken å lägerplatsen till största delen utgjordes af jäslera, hvilket visserligen försvårat anbringandet af en solid grund för etablissementets byggnader, större omsorg likväl kunnat nedläggas på grundningsarbetet än nu varit fallet. Sålunda hade iakttagits, att å stenfoten till några byggnader genom byggnadernas sättning uppkommit rätt ansenliga sprickor, hvilka helt visst inom en snar framtid måste föranleda genomgripande reparationer. Ventileringen hade derjemte befunnits icke vara på ett nöjaktigt sätt anordnad i etablissementets baracker. Beträffande dessa syntes dessutom sådana åtgärder böra vidtagas i afseende å innerväggarna, hvilka delvis saknade träbeklädnad, att de kunde med lätthet desinficieras. Slutligen hade revisorerne funnit utrymmet i de i bevärningsbarackerna för underofficerarne afsedda rum vara otillräckligt.

I afseende å *Vesternorrlands regementes* mötesplats vid Sollefteå hade revisorerne vid derstädes aflagdt besök gjort samma iakttagelser rörande bristande omsorg vid grundlägningsarbetet för etablissementets byggnader, frånvaron af fullständig beklädnad å barackernas innerväggar samt dålig ventilering som beträffande *Vesterbottens regementes* lägerplats vid Vännäs. Särskildt hade de å mötesplatsen uppförda tre mindre barackerna befunnits på öfre botten sakna hvarje annan ventilering än genom fönster. Beträffande sättet för anordnande af en del barackers uppvärmning syntes anmärkningsvärdt, att rören från eldstäderna i sin fortsättning genom taket utgjordes af tunna plåtrör, hvarigenom fara för antändning icke kunde anses utesluten. Lägerplatsens baracker hade visat sig otillräckliga för sitt ändamål, hvilket bland annat haft till följd, att såväl musikunderofficerarne som det af minderåriga ynglingar bestående musikmanskapet måste inlogeras alltför trångt, af musikunderofficerarne 8 å 10 och af musikmanskapet 24 i samma rum, hvilket förhållande, särskildt hvad anginge det minderåriga manskapet, måste anses olämpligt. Slutligen hade revisorerne velat omförmåla, att inom lägerplatsens område funnes en inhägnad, kronan icke tillhörig plats, hvarå ett skolhus blifvit uppfördt, samt att, enligt hvad regementschefen vid besöket upplyst, olägenheter vållats deraf, att chefen saknade dispositionsrätt öfver denna plats.

Efter det under de senare åren å slutningen från *Norrlands trängbataljons* vid Sollefteå belägna kasernområde till Ångermanelfven inträffat s. k. nip-ras, hvilka väckt farhågor för kasernetablissementets bestånd hade af chefen

för bataljonen framställning hos Kongl. Maj:t gjorts om vidtagande af erforderliga skyddsarbeten till förekommande af ytterligare ras. Med anledning af det först inträffade af dessa ras hade, på anmodan af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, förslag till förhindrande af vidare ras uppgjorts af majoren vid väg- och vattenbyggnadskåren G. Nyström, med hvilket förslag, slutande å en kostnadssumma af 98,000 kronor, afsåges åstadkommande å platsen i fråga af en strandskoning, som skulle utföras genom en enkel stenfyllning å stranden från elfvens botten upp till högvattensytan. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hade emot detta förslag ej haft annat att erinra, än att marken närmast dosseringskanten invid etablissementets byggnader borde dräneras och planeras på sådant sätt, att allt nederbördsvatten hindrades taga sig väg till branten. Vidare hade majoren vid väg- och vattenbyggnadskåren Alb. Amundson yttrat sig i ärendet och dervid biträdt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsigt med visst tillägg i fråga om dräneringsarbetets anordnande, hvarjemte majoren Amundson framhållit, att strandskoningen tills vidare kunde inskränkas till en del af den sträcka, majoren Nyströms förslag omfattade; och kunde kostnaderna för arbetets utförande derigenom nedbringas till 56,000 kronor. Genom bref den 4 oktober 1901 hade Kongl. Maj:t funnit godt bemyndiga väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att ombesörja utförandet dels af strandskoning i enlighet med majorerna Nyströms och Amundsons förslag å den framför etablissementet belägna sträcka af Ångermanelfven, dels ock af sådan dränering af marken utmed strömdraget å samma sträcka, som enligt nämnda styrelses förslag och majoren Amundsons utlåtande ansetts erforderlig, äfvensom förordna, att härför erforderliga medel till belopp af högst 56,000 kronor skulle af arméförvaltningen förskjutas för att sedermera hos Kongl. Maj:t till ersättande anmälas.

På samma gång revisorerne ansett sig böra meddela, hvilka åtgärder till förekommande af sådana ras vid trängbataljonens etablissement som de redan inträffade blifvit vidtagna, hade revisorerne, som genom besök å platsen gjort sig närmare underrättade om förhållandena, velat uttala sitt beklagande öfver den brist på förutseende, som blifvit ådagalagd genom att etablissementets byggnader uppförts så nära intill den branta sluttningen ned mot Ångermanelfven, att fara för etablissementets bestånd uppstått. Afståndet från närmaste till etablissementet hörande byggnad till krönet af nämnda sluttning vore nemligen endast omkring 5 meter och från kasernbyggnaden till samma krön omkring 50 meter.

Med anledning af revisorerne förevarande anmärkningar har arméförvaltningen afgifvit utlåtanden dels å intendentsdepartementet den 14 januari innevarande år, dels å fortifikationsdepartementet den 9 i samma månad; och har dervid intendentsdepartementet åberopat till arméförvaltningen inkomna

yttranden från förvaltningen vid Vesterbottens regemente samt fördelningsintendenten i sjette arméfördelningen.

Regementsförvaltningen anför, att förvaltningen, som saknade kännedom om uti hvilket afseende den af revisorerne antyddade bristfälligheten med afseende på dräneringsarbetena å lägerplatsen vid Vännäs skulle bestå och på grund af den korta remisstiden omöjligt i detalj med planer och kostnadsförslag kunde hinna redogöra för det nu för 4 år sedan påbörjade och ännu icke afslutade arbetet med lägerplatsens dränering, dock med anledning af den framställda anmärkningen ville meddela, att till ledning vid arbetets utförande legat till grund den af länsagronomen Bosin i maj 1898 uppgjorda planen, uti hvilken dock, i öfverensstämmelse med hvad intendentsdepartementet uti sin skrifvelse af den 17 juni 1898 framhållit såsom troligt på grund af de lågt upptagna arbetsprisen, åtskilliga inskränkningar måst företagas. I hufvudsak hade dräneringen utförts på följande sätt. Omkring 8,700 meter diken vore upptagna till afledning af vattnet kring vägarne, vid uppställningsplatsen och å sankare belägna trakter. Omkring 800 meter täckdiken hade särskildt nedlagts uti ett i det mesta sammanhängande system, hvarjemte omkring 17,000 meter af de gamla åkerdikena blifvit igenlagda, hvarvid på de flesta ställen i dikesbotten nedlagts gärdsel och sten samt ris, så att äfven dessa diken till stor del tjänade som täckdiken, lämpade att afleda vattnet under källossningen. Upptill hade omkring 6,000 meter af sistnämnda diken fylts med mylla och dyjord samt igensåts med gräsfrö. 2,000 meter voro endast igenplöjda, hvarefter kanterna affasats med hacka, och derpå blifvit igensådda. Återstoden 9,000 meter voro redan igenplöjda och jennade, och hade regementsförvaltningen för afsigt att under vinterns lopp upphandla sand för att i tunt lager breda öfver desamma i förhoppning att såmedelst kunna bereda ett bättre fäste för gräsrötterna än hvad jäsleran visat sig vara. Ty så godt som hela mötesfältet bestode af jäslera, som under vår- och höstregnen uppblöttes på sina ställen till stort djup, men som under i synnerhet torra somrar blefve hård och fast, men i ytan lätt smulades sönder i ett fint damm. På sådan mark vore det ytterst svårt att få en jemn gräsväxt, hvarför regementsförvaltningen äfven under alla år användt de vid latrinerna uppkommande gödningsämnen för tillredande af kompost, enligt intendentsdepartementets medgifvande, för förbättring af mötesfältet. Särskildt i år hade öfvergödning af ett större område kunnat företagas. Vid tiden för Riksdagens revisorers besök hade från dräneringsanslaget för nu omtalade arbeten varit tagne i anspråk 5,039 kronor 47 öre, hvarefter under hösten användts ytterligare 1,282 kronor 93 öre, hvadan ännu till upphandling af sand och gräsfrö m. m. återstode 2,077 kronor 60 öre. Anslaget 8,400 kronor vore beviljad genom kongl. bref den 15 april 1898.

Att det vid tiden för revisorernes besök icke varit på ett för framtiden tillfredsställande sätt sörjdt för ytvattnets afledande kring byggnaderna, vore sant. Regementsförvaltningen hade emellertid redan då anhållit om och hade äfven numera af kongl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement erhållit medel till anordningar härför. Dock hade af regementsförvaltningen provisoriska anordningar med trärännor vidtagits före och under revisorernes besök för att hindra höstvattnet att gå ned i och skada grunderna.

Att dock grunderna från början kunnat göras solidare än nu vore fallet, naturligtvis med högst betydligt ökade kostnader, vore sant, men regementsförvaltningen kunde icke anse, att några "genomgripande reparationer" härutinnan snart behöfde förekomma. I stenfoten till två byggnader hade visserligen en sten i hvardera något förskjutits, men dels visade detta ej, att grunderna i sin helhet tarfvade reparation, och dels hörde härutaf nödvändiga reparationer till sådana, som entreprenören under sin ansvarstid vore skyldig att verkställa på egen bekostnad.

Ventileringen i barackerna vore såsom allt öfrigt i dessa anordnad för sommarbehof. Utom ventilerna användes ju då de stora fönstren för luftning, men regementsförvaltningen hölle före, att för en längre förläggning uti barackerna i synnerhet i dessas nedre våning, ett bättre ventileringssystem vore önskligt.

Likaså vore det högst önskligt, om i öfverensstämmelse med revisorernes åsigt medel kunde anslås såväl till inre boisering och oljemålning af samtliga lägenheter, liksom regementsförvaltningen äfven måste hålla före, att utrymmet för underofficerarne och kompaniexpeditionerna i barackerna vore alldeles för knappt tilltaget.

Men realiserandet af nu framställda önskemål skulle dock ej kunna göra barackerna lämpliga annat än till sommarkaserner.

Uti sitt i ärendet afgifna utlåtande har fördelningsintendenten i sjetten arméfördelningen, med anledning af revisorernes anmärkningar i fråga om Vester-norrlands regementes etablissement vid Sollefteå anført, att hvad först vidkomme revisorernes iakttagelser "rörande bristande omsorg vid grundläggningsarbetet", hvarmed, enligt fördelningsintendentens förmenande, afsåges de käl-skjutningar, som å en del på jäslera lagda grunder hade förekommit, så hade denna bristande omsorg sin orsak hufvudsakligen deri, att medel fattats till anläggning af mera betryggande grunder. Något menligt inflytande hade de å grunderna anmärkta bristfälligheterna dock icke på byggnadernas framtida bestånd, om än dessa bristfälligheter vore stötande för ögat.

Den anmärkta frånvaron af beklädnad å barackernas innerväggar hade sin orsak uteslutande i afsaknad af medel dertill.

Rörande den dåliga ventileringen ville fördelningsintendenten framhålla, att de

å Sollefteå läger uppförda barackerna ej vore några nybyggnader, utan vore desamma baracker af föråldrade typer, flyttade från regementets gamla mötesplats Sångamo. Vid deras återuppförande å Sollefteå läger hade emellertid saknats nödiga tillgångar till den ombyggnad af desamma, som skulle erfordrats, om en nöjaktig ventilering skulle hafva åstadkommits.

Det vore ock brist på medel, som gjort, att eldstäderna och deras rök-rör fortfarande bibehållits anordnade på samma sätt, som redan förefunnits före barackernas förflyttning och som af revisorerne nu anmärkts. För eldstäderna borde gifvetvis murade nischer och skorstensstockar uppförts. Då kostnaderna för en sådan anordning emellertid icke af det disponibla anslaget kunnat bestridas, hade man måst nöja sig med billigare anordningar.

Den anmärkta trångboddheten i barackerna vore ock att tillskrifva den knappa tillgången på medel, som icke medgifvit uppförandet af några nybyggnader för beredande af bättre utrymme.

Hvad slutligen beträffade det inom lägerplatsens område befintliga skolhuset jemte dertill hörande inhägnad tomt, hade såväl vid tiden för etablissemmentets flyttning från Sångamo som sedermera gjorts försök att förvärfva sagda skolhus med tomt, men dessa försök hade strandat dels på de obilliga fordringar, som till en början af kommunen uppstälts för skolhusets flyttning, och dels derpå, att Kongl. Maj:t ej heller sedermera funnit skäl bifalla den derom gjorda framställningen.

Slutligen hade fördelningsintendenten tillagt, att vid de om- och tillbyggnader, som, på grund af den nya härordningens införande, blefve nödvändiga att vidtaga jemväl vid här ifrågavarande mötesplats, nödig hänsyn komme att tagas till afhjelpande af de af revisorerne anmärkta bristerna.

I ofvanberörda, den 9 januari 1902 afgifna utlåtande har arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet, beträffande revisorerne uttalade beklagande öfver den brist på förutseende, som blifvit ådagalagd vid uppförande af byggnader för Norrlands trångbataljons etablissemment i Sollefteå, förklarar sig icke kunna annat än så till vida instämman uti detta revisorerne uttalande, som det gifvetvis varit synnerligen lyckligt, om man med förutseende af det, som nu inträffat, kunnat åt ifrågavarande etablissemment gifva ett annat, tryggare läge. De i elfslutningen inträffade rasen, hvilka emellertid icke alls — och allraminst det första af dem, hvilket egt rum långt ifrån etablissemmentet — vore af den beskaffenhet, att de äfventyrade etablissemmentets bestånd, hade dock ej varit så lätta att förutse. Elfslutningens lutningsförhållanden utmed etablissemmentets område hade nemligen ej alls varit sådana, att man på grund af desamma bort få anledning till att befara ras, och detta för öfrigt så mycket mindre, som denna sluttning och särskildt just de delar af densamma, der ras nu inträffat, varit bevuxen med 40 à 50 års gamla träd. Någon

rörelse i denna sluttning hade sålunda icke gerna kunnat hafva egt rum sedan mycket lång tid tillbaka och hade icke heller försports i mannaminne. Och man vore väl äfven berättigad att antaga, att ingen af de ortens män, med hvilka frågan om plats för etablissementet afhandlats, hyst det minsta tvifvelsmål rörande den erbjudna platsens betryggande natur. Och lika litet kunde väl några farhågor för ras hafva hysts af de personer, som förut byggt sina hus å Remsle mo långt närmare elfsluttningen, än sjelfva etablissementet nu placerats.

Vid bestämmandet af etablissementets läge å den af Sollefteå municipal-samhälle erbjudna jordlotten hade flere synpunkter gjort sig gällande. Så hade framstått såsom ett beaktansvärdt mål, att etablissementet måtte blifva förlagdt så nära som möjligt intill Sollefteå samhälle, till hvilken plats befälet till större delen såväl med afseende å bostadsförhållanden som i andra hänseenden hufvudsakligen vore hänvisadt. Vägsträckan emellan båda platserna vore ändock, när man toge i betraktande den stora höjdskillnaden, ganska besvärlig.

En annan och viktigare synpunkt hade varit, att sjelfva etablissementet måtte komma att ligga på tillräckligt afstånd från de trängområdet närliggande, enskilda personer tillhöriga jordlotter, hvilka kunde antagas blifva ett tillhåll för de sämre elementen inom orten.

Den omständigheten, att Riksdagen beviljat ett ytterst knappt anslag för etablissementets uppförande, hade ock gjort det högst nödvändigt att i största möjliga utsträckning draga nytta af de byggnader, som redan funnits å det till staten hembjudna området och hvilka, enär de eljest skolat af kommunen borttagas, stode till buds för ett pris, som knappt motsvarade värdet af materialerna i desamma. På så sätt hade det ock lyckats att få anslaget att räcka till.

Vidare hade ock till etablissementets förläggande å dess nuvarande plats medverkat det förhållande, att man vid tidpunkten för byggnadsplatsens bestämmande varit betänkt på att till Remsle mo jemväl förlägga Vesternorrlands regemente, och att man sålunda önskat gifva exercisfältet, som då skulle bli gemensamt för båda truppförbanden, den lämpligaste formen, — ett önskemål som bäst förverkligades genom trängetablissemnetets förläggande till det erbjudna områdets sydöstra del.

Då frågan om plats för trängetablissemnetet afhandlats med municipal-samhällets fullmäktige, hade varit på tal, förutom den nu ifrågavarande platsen, äfven några andra utan tvifvel lämpligare platser, hvilka dessutom, enligt hvad erfarenheten numera gifvit vid handen, skulle i här berörda afseende hafva varit fullt betryggande; men det hade då förklarats, att kostnaden för någon af dessa senare platser förvärfvande skulle blifva så stor, att samhället ej

kunde åtaga sig densamma; och några medel till inköp af mark hade ju ej ingått i det af Riksdagen för etablissemmentets uppförande beviljade anslaget.

Vid tal om de skäl, som föranledt utväljandet af den nuvarande kasernplatsen, borde äfven medgifvas, att det vackra läget och den härliga utsigten från denna plats i sin mån lockat till etablissemmentets uppförande härstädes, i stället för längre norrut invid en dammig landsväg. Ett trefligt anordnadt hem saknade ju ingalunda sin betydelse, och truppförbandets trefnad kunde ju icke annat än lyckligt inverka på disciplinära med flera förhållanden.

Afståndet mellan etablissemmentet och kanten af elfslutningen utgjorde enligt situationsplanen omkring 55 meter, hvilket ju i och för sig vore rätt betydligt, i betraktande af att raset den 3 november 1899 skurit ut högst omkring 8 meter. Sålunda hade detta senare sträckt sig blott till omkring en sjundedel af remsan mellan etablissemmentets södra fasadlinie och nyssnämnda kant. Matinrättningsbyggnaden, jemte den dermed sammanhängande och senare tillkomna badhusbyggnaden, skjöte dock ut något längre än ofvan sagts. Mellan nämnda södra fasadlinie och kanten vid slutningen låge dessutom tvenne förut befintliga från kommunen inköpta byggnader samt tvenne helt obetydliga små hus, nemligen ett uthus för den östra af dessa byggnader samt ett af bataljonens marketentare på egen bekostnad uppfördt mindre marketenteri, afsedt för sommarbruk.

Det vore nyssnämnda lilla uthusbyggnad, revisorerne särskildt omnämnde såsom anlagd så nära kanten af slutningen, som endast 5 meter. Byggnaden hade emellertid från början anlagts på 20 meters afstånd från samma kant, men sedan blifvit flyttad längre ut, för att större utrymme skulle erhållas utanför det med köksbyggnaden sammanbyggda badhuset. Arbetet hade verkstälts på bataljonens eget föranstaltande med anlitage af den så kallade marketenterikassan, från hvilken äfven erhållits medel till en mindre utvidgning af byggnaden. Huru obetydlig denna byggnad vore framginge deraf, att flyttningen tillgått på så enkelt sätt, att byggnaden af dertill kommenderadt manskap burits till den nya platsen. Detta hade skett helt kort tid före raset, hvilket egt rum $1\frac{1}{2}$ år efter det bataljonen förlagts till Sollefteå; och hade man i orten lyst minsta farhågor för slutningarnes bestånd, hade omförmälda flyttning naturligtvis aldrig verkstälts. I öfrigt hade byggnaden icke tagit någon skada af raset, ehuru detta sträckt sig nära intill dess ena gafvel. Efter raset hade uthusbyggnaden återigen af bataljonen inflyttats, så att den kommit på cirka 5 meters afstånd från den nya kanten.

Med afseende å orsaken till rasen hade tvenne skilda antaganden framstälts. Det ena vore, att strömmen så småningom undergräft slutningen;

och det andra, att det grundvatten, som på omkring 10 meters djup under markytan framsilade på der liggande lerlager, medförde partiklar af detsamma och dymedelst så småningom underminerade marken. Arméförvaltningens fortifikationsdepartement vore visserligen icke i stånd att ingå på något bedömande om, hvilkendera orsaken vore den rigtiga eller företrädesvis verkande; men fortifikationsdepartementet ansåge sig dock böra påpeka, hurusom det, af den utomordentliga långsamhet, hvarmed förstöringsarbetet bedrefves, ville synas, som om skäl talade för sannolikheten af det senare antagandet. De åtgärder, som af Kongl. Maj:t i bref af den 4 oktober 1901 anbefalts, afsåge emellertid sluttningarnes skyddande mot såväl den ena som den andra faran. Dessa åtgärder medförde visserligen väsentliga kostnader, men, såsom ofvan framhållits, skulle etablissemnet å andra sidan icke heller utan betydligt ökade kostnader för kronan kunnat förläggas å annan plats än Remsle mo.

Under erinran att ofvan omförmälda af intendentsdepartementet åberopade förklaring angående revisorernes framställning i fråga om Vesternorrlands regementes etablissemnet vid Sollefteå icke synes hafva blifvit af behörig myndighet afgifven, har utskottet, med anledning af den i förklaringen såsom skäl till de anmärkta bristerna ofta uppgifna knappa tillgången å medel, velat upplysa, att kostnaderna för mötesplatsens flyttande från Sångå mo uppgått till 168,000 kronor, och efter uppgjorda beräkningar af Kongl. Maj:t anvisats att utgå från hufvudtitelns besparingar. Af ofvannämnda fördelningsintendent har, såsom ofvan nämnts, uppgifvits, att den bristande omsorgen vid grundläggningsarbetet å mötesplatsen vid Sollefteå haft sin orsak hufvudsakligen deri, att medel fattats till anläggning af mera betryggande grund. Med anledning häraf har utskottet velat erinra, att orsaken till de anmärkta bristerna ingalunda torde vara att tillskrifva den af fördelningsintendenten angifna omständighet, utan fastmer, i fråga om byggnaderna så väl å mötesplatsen vid Sollefteå som å Vesterbottens regementes lägerplats vid Vännäs, måste anses ligga deruti, att planer och kostnadsförslag icke blifvit med önskvärdt förutseende uppgjorda.

Hvad revisorerne i förevarande afseenden anfört har emellertid icke gifvit anledning till någon särskild framställning från utskottets sida, utan har utskottet endast velat hvad i detta ämne förekommit för Riksdagen

omförmäla.

Stockholms stads kronoräkenskaper och länens landsböcker.

§ 4.

(Rev. ber. pag. 160; utl. pag. 606 och 607.)

I § 3 af kongl. förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892, sådant detta lagrum lyder i kongl. kungörelsen den 10 juli 1893, stadgades, såsom i revisionsberättelsen erinras, att enskild bank, som egde sedelutgifningsrätt, skulle, förutom bevilning af fast egendom samt af inkomst, erlägga en afgift af tio kronor för hvarje tusen kronor af det högsta belopp af bankens sedlar, som på en gång under näst föregående året varit utlemnade i rörelsen. Af de genom bankinspektören publicerade sammandrag af de enskilda sedelutgifvande bankernas och aktiebankernas till finansdepartementet ingifna uppgifter för år 1898, afseende förhållandena den sista i hvarje månad, framginge, att Vesterbottens enskilda bank, hvars sedelutgifningsrätt upphörde med 1898 års utgång, haft under samma år sedlar utelöpande till ett belopp af högst 4,291,240 kronor, utan att, såvidt af räkenskaperna kunnat inhemtas, någon bevillningsavgift under åren 1899 eller 1900 blifvit för sedelutgifningsrätten erlagd.

Ang. bevilningen för Vesterbottens enskilda banks sedelutgifningsrätt under år 1898.

Revisorerna, som enligt den för dem gällande instruktion hade att tillse, om inkomsterna på rätta tider och till rigtiga belopp influtit i statens kassor, hade velat förenämnda förhållande för Riksdagen anmäla.

Uti häröfver den 10 sistlidne januari afgifvet utlåtande har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län anfört, att då, enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt, sedelskatten utgått för bankens sedelutgifningsrätt för löpande år, ehuru skatten beräknats å nästföregående års sedelstock, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande, efter det bankens sedelutgifningsrätt upphört med utgången af år 1898, då banken öfvergått till aktiebank, icke ansett sig lagligen kunna af banken utkräfvä ytterligare sedelskatt, desto mindre som banken icke vid början af år 1899 eller sedermera aflemnade för sedelskatts utgörande föreskrifven uppgift. Att sedelskatten afsetts att utgöra en beskattning för löpande år syntes Kongl. Maj:ts befallningshafvande oförtydligt framgå af det sätt, hvarpå bankens sedelskatt utgjorts första gången efter utfärdandet af kongl. kungörelsen den 10 juli 1893. Sedan nemligen banken vid 1894 års början erlagt en sedelskatt, beräknad efter fem kronor per tusen å föregående års sedelstock, hade Kongl. Maj:ts och rikets kammar-

rätt, efter i dess revision uppkommen anmärkning, genom utslag den 16 maj 1895 förklarad, att bankens berörda sedelskatt bort på grund af förenämnda kongl. kungörelse utgå med tio kronor för hvarje tusen kronor, i följd hvaraf banken till länets ränteri den 12 oktober sistnämnda år inlevererat den ytterligare sedelskatt, som banken härigenom ålagts att utgifva. Hade nu meningen varit, att sedelskatten skolat afse icke löpande utan nästföregående året, hade 1893 års kungörelse, då den väl icke kunde retroaktivt tillämpas, ej bort beträffande banken vinna tillämpning förr än år 1895, och sedelskatten år 1894 sålunda bort erläggas efter blott fem kronor för tusen. Så hade likväl, såsom nyss angifvits, ej skett. Måste därför bankens sedelskatt betraktas såsom utgående för löpande år, så hade banken, som från och med år 1894 till och med 1898 erlagt den genom kungörelsen den 10 juli 1893 stadgade sedelskatt, för den tid af fem år, som förflutit från samma kungörelses trädande i kraft och intilldess bankens sedelutgiftningsrätt upphörde, fullgjort den beskattning för sedelutgiftningsrätten, som banken enligt oftanämnda kungörelse ålegat.

Enligt hvad utskottet inhemtat, är frågan om skyldigheten för Vesterbottens enskilda bank att erlægga bevillningsafgift för bankens sedelutgiftningsrätt under år 1898 numera och sedan revisorerne afgifvit sin berättelse dragen under vederbörlig domstols pröfning; och vid sådant förhållande har utskottet endast velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmåla.

§ 5.

(Rev. ber. pag. 160—161; utl. pag. 608—643.)

Ang. afskrifning ur kronoräkenskaperna af skilnadsarrende.

Jemlikt kongl. kungörelsen angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner den 10 november 1882 blefve, enligt hvad i revisionsberättelsen vidare meddelas, arrenderätten förverkad, om arrendator underlåte att inom föreskrifven tid erlægga arrendeafgiften eller att iakttaga sina skyldigheter i afseende å säkerheten för arrendevilkorens fullgörande, äfvensom i vissa andra fall. Arrendator, hvars rätt sålunda förverkats, vore skyldig att, om domänstyrelsen så fordrade, inom viss tid afträda egendomen, och densamma utarrenderades, om styrelsen funne skäl dertill, för de återstående arrendeåren genom offentlig auktion till den högstbjudande. För den förlust, som dervid kunde uppkomma genom arrendesummans nedgående under hvad förut varit bestämdt, förbehölles statsverket fordringsrätt i arrendatorns bo samt hos vederbörande löftesmän för den tid deras borgen omfattade.

Från gäldande af vissa fordringar, som egde sin grund i den staten sålunda förbehållna rätt till så kalladt skilnadsarrende, hade sedermera meddelats befrielse. Sedan nemligen genom kongl. kungörelsen den 13 juli 1887 rättighet medgifvits vissa kronans arrendatorer att uppsäga sina arrenden till upphörande den 14 mars 1889, hade Kongl. Maj:t i särskildt ärende förklaradt, att af nämnda kungörelse följde, att för egendom, i afseende hvarå den i kungörelsen medgifna uppsägningsrätt begagnats, arrende icke borde efter den 14 mars 1889 utgå med högre belopp än vid ny utarrendering af egendomen betingats och således skilnadsarrende af föregående innehafvare icke vidare utgöras. Vidare hade 1890 års Riksdag, med bifall till derom aflåten kongl. proposition, medgifvit, att oguldna skilnadsarrenden, hvilka tillkommit på grund af arrenden, hvarom kontrakt afslutats före 1884 års ingång, finge, derest icke kontraktet blifvit förverkadt genom vanhäfd eller arrendet vore att hänföra till i kongl. kungörelsen den 13 juli 1887 bestämda undantag, arrendatorerna för arrendetiden intill den 14 mars 1889 eftergifvas och i kronans räkenskaper afskrifvas. Om hvad sålunda beslutits hade meddelats vederbörande myndigheter underrättelse genom kongl. cirkulär den 16 maj 1890.

I andra fall än dem nämnda cirkulär angäfvade kunde afskrifning af dylika fordringar endast undantagsvis komma till stånd. Visserligen hade genom kongl. kungörelsen den 3 maj 1901 angående viss ändring i kongl. förordningen angående behandlingen af extra ordinarie afskrifningsfrågor och anmärkningsmål den 11 december 1830 — denna kungörelse föranledd af en utaf 1897 års Riksdag i anledning af framställning från 1896 års statsrevisorer till Kongl. Maj:t aflåten skrifvelse i ämnet — i viss mån utsträckt möjlighet blifvit beredd till afskrifning af kronans utestående fordringar, men på grund af den i nämnda kungörelse uppställda begränsning, att den sålunda medgifna vidsträcktare rätten till afskrifning ej finge gälla fordran, hvars kapitalbelopp öfverstege 300 kronor, kunde kungörelsen, enligt hvad räkenskaperna gäfvade vid handen, mycket sällan komma till tillämpning å fordringar, som härledde sig från skilnadsarrende.

Enligt hvad revisorerne af räkenskaperna inhemtat, uppginge restantier och proprietalanser å arrendemedel den 31 december 1900 till 199,655 kronor 14 öre, af hvilken summa en mycket stor del utgjordes af skilnadsarrenden, som varit mer än tio år gamla och om hvilka anteckningar funnes, att arrendatorerna och borgensmännen, efter att under årens lopp hafva blifvit för fordringarna sökte, begifvit sig till utlandet, gjort konkurs eller saknade tillgångar. Nästan alla dessa fordringar öfverstege till kapitalbeloppet 300 kronor. Då emellertid någon utsigt för statsverket att utfå dylika fordringar icke förefunnes, hade revisorerne ansett förhållandet förtjena uppmärksamhet och

velat ifrågasätta, att åtgärd måtte vidtagas i syfte att bereda möjlighet till afskrifning af fordringar på grund af skilnadsarrende i vidsträcktare mån, än nuvarande bestämmelser medgäfvé.

I häröfver afgifna utlåtanden hafva Kongl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga de län, inom hvilka skilnadsarrenden förefinnas, tillstyrkt, att åtgärder måtte vidtagas i det af revisorerne afgifna syfte. På sätt flera länsstyrelser ifrågasatt, synes det afsedda ändamålet lämpligast vinnas genom att det i kongl. kungörelsen den 3 maj 1901 angående viss ändring i kongl. förordningen angående behandlingen af extra ordinarie afskrifningsfrågor och anmärkningsmål den 11 december 1830 stadgade förfaringssätt utsträcket att gälla för kronans fordringar för skilnadsarrenden utan afseende å deras större eller mindre belopp.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse hos Kongl. Maj:t an- hålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru- vida icke föreskrift må meddelas derom, att skilnadsarrenden, till kapitalbeloppet öfverstigande tre hundra kronor, må kunna under de vilkor, ofvannämnda kongl. kungörelse den 3 maj 1901 innehåller, få afskrifvas ur kronoräkenskaperna.

Jernvägsstyrelsen.

§ 6.

(Rev. ber. pag. 188, utf. pag. 644—646.)

*I fråga om af-
förande af en
behållning å
anslaget till
bestridande af
kostnaderna
för inköp af
jernvägen
Luleå—nor-
ska gränsen.*

Enligt hvad revisorerne meddelat, inestår i riksgäldskontoret ett belopp af 49,984 kronor 51 öre, utgörande hittills ej använd del af det vid 1890 års Riksdag anvisade anslag, 250,000 kronor, till bestridande af kostnaderna för inköp af jernvägen Luleå—norska gränsen.

Som anledning syntes revisorerne förefinnas till antagande, att detta inne- stående belopp ej vidare skulle komma till användning för det ändamål, till hvilket anslaget beviljats, hade revisorerne velat ifrågasätta, huruvida icke utredning härom lämpligen borde genom jernvägsstyrelsens försorg åvägabringas, för att beloppet derefter måtte kunna i vederbörlig ordning afföras.

Jernvägsstyrelsen har uti den 18 januari 1902 afgifvet utlåtande, be-

träffande revisorernes förevarande framställning, anført, att, på sätt jemväl framginge af Riksdagens revisorers berättelse om verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1898, från riksgäldskontoret utbetalts af ifrågavarande anslag under år 1892 19,749 kronor 93 öre, under år 1894 1,207 kronor 30 öre samt under år 1898 179,058 kronor 26 öre. Af sistnämnda belopp hade 3,476 kronor 26 öre enligt af Kongl. Maj:t den 19 november 1897 styrelsen lemnadt bemyndigande användts till betäckande af den del af kostnaden för expropriationsförrättningar, som belöpte på sådan mark, som redan vid tiden för omförmälda banas öfvertagande af staten varit dermed förenad, och återstoden 175,582 kronor, i enlighet med af 1898 års Riksdag på derom framställd proposition lemnadt medgifvande, utbetalts såsom godtgörelse för af jernvägsstyrelsen förskottsvis utgifven expropriationsersättning för mark, som, innan eganderätten till Luleå—Gellivarebanan öfvergått från Svensk—Norska jernvägsbolaget till svenska staten, för jernvägsanläggningen tagits i anspråk, men hvilken icke ingått uti det mellan bolaget och staten rörande banan uppgjorda köpeaftal. Till jernvägsstyrelsen hade emellertid af det ifrågavarande anslaget, 250,000 kronor, öfverlemnats allenast omförmälda, under år 1898 från riksgäldskontoret utbetalda belopp, tillhoppa 179,058 kronor 26 öre, för att af styrelsen redovisas, under det i öfrigt utbetalningarna från ifrågavarande anslag skett direkt genom riksgäldskontoret och således utan att passera jernvägsstyrelsen. Någon framställning från jernvägsstyrelsen om disposition af återstående anslagsbeloppet för ändamål, likartade dem, hvartill samma anslag, enligt hvad ofvan nämnts, år 1898 användes, vore icke att förvänta, hvadan från jernvägsstyrelsens sida icke något vore att erinra mot sagda belopps afförande.

Då, efter hvad jernvägsstyrelsen upplyst, någon utbetalning från ifrågavarande anslag icke vidare lärer förekomma, synes anslaget, som alltjemt i reglementet för riksgäldskontoret upptagits under rubriken "återstående utgifter i följd af beslut vid föregående riksdagar", böra jemte derå resterande belopp 49,984 kronor 51 öre ur riksgäldskontorets räkenskaper afföras och i sådant syfte riksgäldskontoret erhålla meddelande om, att beloppet icke vidare är för det med anslaget afsedda ändamål behöfligt.

Utskottet hemställer derför,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t an-
hålla, att, derest förberörda, å det till bestridande af kost-
naderna för inköp af jernvägen mellan Luleå och gränsen
mot Norge anvisade anslag uppkomna besparing må af

Kongl. Maj:t befinnas icke vara för det med anslaget afsedda ändamål behöflig, Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga de åtgärder, som för beloppets afförande ur räkenskaperna må varda erforderliga.

§ 7.

(Rev. ber. pag. 194—195, utl. pag. 655—656.)

Ang. kostnaden för byggnader och anläggningar vid Krylbo jernvägsstation.

Uti förevarande revisionsberättelse meddelas vidare, att, enligt inhemtade upplysningar, i sammanhang med statsbanans Krylbo—Örebro anläggning för byggnads- och utvidgningsarbeten å Krylbo station användts, förutom 408,583 kronor 74 öre af banans byggnadsmedel, 10,088 kronor 82 öre af det under anslaget för utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik till "diverse arbeten" anvisade belopp samt 196,943 kronor 65 öre af trafikmedel, hvilken sistnämnda summa afförts på sätt följande redogörelse utvisade:

	Å arfvodes- och kostnadsstatens	
	underhålls litt. Kr.	litt. för förändringar af nya byggnader och anläggningar. Kr.
Omflyttning af befintliga spår och utbyte dervid af förslitna spår-effekter	40,000 —	— — —
Omflyttning af befintliga vaxlar och utbyte dervid af förslitna vaxeldelar	16,000 —	— — —
Komplettering af ballasten	25,164 07	— — —
Förändring af hägnad	859 30	— — —
Vattenledning	— — —	18,488 30
Flyttning af stationsinspektorens bostad:		
af arbetschefen beräknad kostnad	22,000: —	
kostnad utöfver den beräknade	4,396: 46.	26,396 46
Flyttning af tillhörande ekonomihus	— — —	6,334 88
Flyttning af det befintliga stationshuset och byggnadens förändring till betjeningshus:		
af arbetschefen beräknad kostnad	25,000: —	
kostnad utöfver den beräknade	5,713: 74	30,713 74
Anskaffande af ny tomtplats för och flyttning till densamma af betjeningshuset n:o 9 med tillhörande uthus n:o 10	— — —	8,243 70
Utbyte af vändskifva och vagnväg mot nya sådana:		
af arbetschefen beräknad kostnad	15,000: —	
kostnad utöfver den beräknade	5,676: 88	20,676 88
Komplettering af husbyggnader m. m.	1,322 52	— — —
Vattenledning i stationshuset	1,541 04	— — —
Kolbåsar	— — —	1,202 76
Summa	105,563 81	91,379 84

eller tillhoppa 196,943 kronor 65 öre.

Då i riksstaten finnes uppfördt ett särskildt anslag för utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik, hade det ådragit sig revisorernes uppmärksamhet, att en del af kostnaden för ifrågavarande arbeten blifvit bestridda med trafikmedel.

Uti häröfver afgifvet utlåtande har jernvägsstyrelsen meddelat, att i det förslag till arfvodesstat och till kostnadsstat för statens jernvägstrafik för år 1900, som styrelsen med skrifvelse den 23 november 1899 understält Kongl. Maj:ts pröfning, hade styrelsen — som ansett skäligt att i samband med statsbanans Krylbo—Örebro inledande å Krylbo bangård vidtaga en del sedan en tid bortåt på dagordningen stående underhållsarbeten å berörda bangård — beräknat ett belopp af 59,000 kronor för samtidigt med omflyttning derstädes af befintliga spår och vexlar nödiga underhållsarbeten, såsom utbyte af förslitna spår- och vexeffecter äfvensom komplettering af ballasten; och hade Kongl. Maj:t funnit godt att genom bref den 30 december 1899 fastställa berörda förslag till arfvodes- och kostnadsstat.

I skrifvelse den 28 december 1899 hade styrelsen anmält, att vid Krylbo station erfordrades följande förändringar af byggnader och anläggningar, hvilka styrelsen ansett lämpligen böra utföras i sammanhang med för Krylboanans inledande å bangården erforderliga arbeten, nemligen dels för beredande af utrymme för spårsystemets utvidgning, flyttning af stationsföreståndarens boställshus och af dåvarande stationshuset jemte i sammanhang dermed det senares inredande till betjeningshus samt af ett inom spårområdet liggande betjeningshus, dels ock inläggning af ny vändskifva i stället för den förut befintliga för erhållande af sådan med tillräckligt stor diameter, allt för en beräknad kostnad af sammanlagdt 72,000 kronor, och hade styrelsen dervid hemställt, att, enär förenämnda förändringar af byggnader och anläggningar vore af likartad beskaffenhet som de arbeten, för hvilka kostnader under enahanda benämning upptagits uti det Kongl. Maj:ts pröfning underställda förslag till arfvodes- och kostnadsstat vid statens jernvägstrafik för år 1900, att jemväl kostnaderna för nyssnämnda förändringar måtte få bestridas med trafikmedel.

Genom ofvannämnda bref den 30 december 1899 hade äfven Kongl. Maj:t lemnat sitt bifall till sistberörda framställning.

Kostnaden för ofvan omhandlade arbeten hade dock icke obetydligt öfverskridit de beräknade, beroende detta hufvudsakligen på svårigheten att på förhand exakt bestämma utgifterna för ifrågavarande slags arbeten, när de skulle utföras på en med undantag af några timmar under hela dygnet lifligt trafikerad station.

Af samma orsaker, som föranledt ofvannämnda arbetens utförande, hade i samband med dessa arbeten å Krylbo bangård äfvenledes utförts inom ramen

af den för ban- och maskinafdelningarna fastställda kostnadsstaten nedanstående arbeten, nemligen:

förändring af hägnad,
 utbyte af för lokomotivens behof afsedd vattenledning,
 flyttning af till stationsinspektorens bostad hörande ekonomihus,
 utbyte af vagnvåg,
 inledning af vatten i de stationshusets lokaler, som vore afsedda till öfverliggningsrum för tågpersonalen, samt
 flyttning och ändring af kolbåsar.

Utskottet, som delar revisorerens uppfattning i fråga om olämpligheten af att ofvanberörda, hufvudsakligen till nya byggnader och anläggningar vid Krylbo station använda belopp å 196,943 kronor 65 öre blifvit anvisadt å trafikmedel, finner sig emellertid sakna anledning att föreslå Riksdagen att på grund af omförmälda förhållande vidtaga någon åtgärd, hvadan utskottet, som förutsätter att sådant användande af trafikmedel, som i förevarande afseende egt rum, kommer att för framtiden undvikas, hemställer,

att Riksdagen må vid hvad i detta ärende förekommit låta bero.

§ 8.

(Rev. ber. pag. 194—195.)

*Ang. intecknings-
 säkerhet
 för vite, utfäst af
 Luossavaara-
 Kiirunavaara
 aktiebolag.*

Sedan Kongl. Maj:t i en till 1898 års Riksdag aflåten proposition föreslagit Riksdagen att, under förbehåll att de i propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden angifna vilkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges och under förutsättning att från norsk sida beslut fattades om anläggande af en anslutande jernväg från riksgränsen till Ofoten, besluta anläggning af en statsbana från Gellivare förbi Luossavaara och Kiirunavaara malmfält till riksgränsen i riktning mot Ofoten, hade, enligt hvad revisorerne erinra, Riksdagen i skrifvelse den 27 april 1898 anmält, att Riksdagen i anledning af Kongl. Maj:ts berörda framställning — under det förbehåll och den förutsättning, som af Kongl. Maj:t i propositionen angifvits, samt med vilkor att viss ändring vidtoges i det uti nämnda statsrådsprotokoll intagna förslag till den öfverenskommelse, som af svenska staten skulle träffas med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag — beslutat anläggning af ifrågavarande statsbana.

Då omförmälda förslag till öfverenskommelse med den af Riksdagen be-

gärda förändring sedermera vunnit stadfästelse och utgjorde grundvalen för rättsförhållandet mellan svenska staten och Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag i afseende å ofvannämnda bana, hvilken enligt öfverenskommelsens 1 § skulle vara färdig att öppnas för allmän trafik innan 1903 års början, hade revisorerne trott sig böra tillse, i hvad mån de förpligtelser till svenska staten, bolaget genom samma öfverenskommelse åtagit sig, blifvit af bolaget fullgjorda.

Med afseende härå hafva revisorerne meddelat bland annat, att öfverenskommelsens 7 § vore i här ifrågavarande delar af följande lydelse:

“För underlåtenhet att fullgöra sina åtaganden utfäster härmed bolaget, jemte den ersättningsskyldighet, som kan för bolaget uppkomma, ett vite af två millioner kronor, hvilket vite skall utgå i den mån Kongl. Maj:t finner skäligt derom förordna; — — — — och medger bolaget till säkerhet för berörda vite första inteckning i all den fasta egendom inom Jukkasjärvi socken, som bolaget må komma att ega.”

Genom köpebref den 22 juni 1900 hade landshöfdingeembetet i Norrbottens län jemlikt bemyndigande i kongl. bref den 26 maj 1899 för en köpeskillning af 100,000 kronor till bolaget försålt det område om 241,16 hektar af den vid afvittringen i Jukkasjärvi socken till kronopark afsatta mark, till försäljning af hvilket område Riksdagen i skrifvelse den 14 maj 1899 lemnat medgifvande. Såsom till revisorerne öfverlemnadt utdrag af taxeringslängden öfver fast egendom, för hvilken bevilning erlades, i nämnda socken för år 1901 utvisade, egde bolaget inom socknen, förutom det sålunda inköpta jordområdet, hvilket i nämnda längd upptoges till köpeskillningens belopp, 100,000 kronor, annan fastighet än jordbruksfastighet till ett taxerad värde af 635,000 kronor. Enligt uppgifter, som af bolaget meddelats revisorerne, utgjorde det bokförda värdet af bolagets å dess egande mark i Kiruna belägna byggnader den 30 sistlidne augusti 991,212 kronor 77 öre, och belöpte sig brandförsäkringsvärdet å bolaget tillhöriga fastigheter i Kiruna den 15 oktober 1901 till 929,400 kronor. Dessutom vore nya byggnader påbörjade, enligt hvad det uppgifvits, för en beräknad kostnad af 321,500 kronor.

Såsom ett af vederbörande domarembete den 12 sistlidne oktober utfärdadt bevis upplyste, hade bolaget icke inom Jukkasjärvi socken erhållit lagfart å annan fastighet än den från kronan inköpta, 241,16 hektar omfattande afsöndringen, å hvilken lagfart meddelats bolaget den 28 januari 1901. Berörda afsöndring besvärades jemlikt samma bevis icke af någon beviljad eller sökt och på pröfning beroende inteckning. Inteckning i afsöndringen till säkerhet för kronans rätt på grund af förevarande paragraf hade alltså ännu icke blifvit sökt. Deremot besvärades, enligt gravationsbevis den 14 oktober 1901, den af bolaget vid Luossavaara-Kiirunavaara malmfält idkade grufdrifts-

och bergsbruksrörelse af den 13 september 1897 fastställda förlagsinteckningar till säkerhet för tillhoppa 10,000,000 kronor med 5 procent ränta enligt tjugusärskilda, den 1 augusti 1897 till innehafvaren utgifna skuldebref, hvardera å 500,000 kronor.

I fråga om nu berörda förhållanden kunde revisorerne icke underlåta anmärka den omständigheten, att inteckning till säkerhet för förenämnda vite den 12 oktober 1901 ännu icke blifvit sökt uti bolagets fasta egendom, 241,16 hektar i Jukkasjärvi socken. Sådant ansökan om inteckning hade, om icke förr, kunnat anhängiggöras den 28 januari 1901, då lagfart å denna fastighet beviljats bolaget: och hade i sådant fall förmånsrätten för inteckningen kommit att räknas från sistnämnda dag och blifvit den främsta, under det att vid nu föreliggande förhållanden det skulle kunna äfventyras, att andra inteckningar finge åtminstone lika god rätt som den inteckning, hvilken framdeles kunde komma att beviljas till säkerhet för det utfästa vitet.

Huruvida och i hvad mån förlagsinteckningarna, derest de äfven afsåge å den lagfarna fastigheten före lagfartens meddelande uppförda byggnader, kunde inverka på den inteckningssäkerhet, som för vitet kunde komma att förvärfvas, vore en fråga, på hvilken revisorerne icke inlåte sig.

Enligt hvad utskottet inhemtat, har, till fullgörande af den i förenämnda § 7 i öfverenskommelsen mellan svenska staten och Luossavaara-Kiurunavaara aktiebolag intagna bestämmelsen i fråga om det af bolaget utfästa vite å 2,000,000 kronor och beredande af inteckning till säkerhet för detta vite i bolagets fasta egendom i Jukkasjärvi socken, bolaget den 18 november 1901 utfärdat ett skuldebref å 2,000,000 kronor att vid anfordran betalas till Kongl. Maj:t och kronan samt medgifvit att till säkerhet härför finge utan bolagets vidare hörande meddelas inteckning ej mindre i det bolaget då tillhöriga, från den vid afvittringen i Jukkasjärvi socken till kronopark afsatta mark afsöndrade område om 241,16 hektar i vidd, hvarå bolaget den 28 januari 1901 erhållit lagfart, än äfven i all den fasta egendom inom Jukkasjärvi socken, som bolaget kunde komma att ega.

Den 3 februari innevarande år har Jukkasjärvi lappmarks tingslags häradsrätt meddelat inteckning i berörda afsöndrade område, Kongl. Maj:t och kronan till säkerhet för i ofvan omförmälda skuldebref förskrifne 2,000,000 kronor. Enligt utskottet tillkommet gravationsbevis är berörda fastighet icke besvärad med annan inteckning än den nu omförmälda.

Otvifvelaktigt har, på sätt revisorerne anmärkt, ofvannämnda inteckningssäkerhet icke blifvit sökt i så god tid, som tillbörlig omsorg om bevarande af statens rätt bort kräfva. Då emellertid kronan genom berörda

försummelse icke tillskyndats någon skada, har utskottet endast velat förhållandet för Riksdagen

omförmåla.

Öfverintendentsembetet.

§ 9.

(Rev. ber. pag. 284; utl. pag. 668 och 669.)

Med anledning af besök, som revisorerne genom delegerade gjort å Leckö slott, hafva revisorerne uttalat den mening, att, då alltjemt stora kostnader nedlades på fyllande af behovet utaf nya lokaler för allmänna ändamål, det icke kunde anses vara med god hushållning öfverensstämmande att låta det afsevärdt stora utrymmet inom ifrågavarande slott stå obegagnadt; och hade revisorerne särskildt funnit detta slott lämpligt för förvaring af arkivalier.

Ang. användande af Leckö slott till depot för arkivalier.

Öfver denna revisorerne framställning kommer utskottet att i sammanhang med yttrande i anledning af väckta motioner i fråga om inrättande af ett landsarkiv i Göteborg afgifva utlåtande; hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

§ 10.

(Rev. ber. pag. 284 och 285; utl. pag. 670—672.)

Med anledning af väckta förslag vid 1815 års riksdag om beredande af lämplig plats för kurhusinrättningen i Stockholm hade, såsom i revisionsberättelsen erinras, statsutskottet anført, bland annat, att ehuru den för detta ändamål ifrågasatta åbyggnaden eller bränneriegendomen å Kungsholmen jemte öfriga magasinsfonden tillhörande fastigheter och verk, likmätigt Rikdens Ständers förordnande vid 1809 och 1810 årens riksdag, blifvit pantförskrifven till bankens säkerhet för dess försträckning af 300,000 riksdaler till magasinsinrättningen, så syntes icke deraf något hinder möta för upplåtelse af egendomen till ifrågavarande behof, om bankens panträttighet dervid förbehölles, då dess säkerhet vore lika väl bevarad uti tomten och åbyggnaden; och som

Ang. kronans till kurhusinrättningen i Stockholm upplåtna tomter.

utskottet för öfrigt noggsamt insåge behofvet och nyttan för Stockholms stad och län af omförmälda gemensamma sjukhusinrättning, tillstyrkte utskottet Rikets Ständers bifall dertill, att denna forna bränneriegendom måtte, under förbehåll af bankens panträttighet deruti, upplåtas till begagnande för den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län. — Med bifall till utskottets hemställan hade Rikets Ständer den 27 juli 1815 aflåtit skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. Med tillkännagifvande af detta ständernas beslut hade Kongl. Maj:t i bref af den 16 augusti 1815 anbefalt magasinsdirektionen att utrymma egendomen för dess afseende till ofvan berörda ändamål.

Egendomen, som den 1 oktober 1816 af kurhusdirektionen tillträds, hade allt sedan varit för nämnda ändamål disponerad.

Enligt hvad revisorerne inhemtat, utgjordes ifrågavarande fastighet af tomterna n:is 5 och 6 i kvarteret Bryggaren vid Handverkaregatan å Kungsholmen här i staden, innehållande en areal af 112,410 qvadratfot eller 9,908,9 qvadratmeter.

Då otvifvelaktigt vore, att eganderätten till berörda välbelägna tomter icke blifvit kronan afhänd, och då vidare kurhusinrättningens behof af utrymme kunde tillgodoses genom dess förläggande till annan mindre dyrbar, men för dess ändamål lämpligare plats, hade det synts revisorerne kunna ifrågasättas, huruvida icke kronans intresse borde tillgodoses genom att dispositionen af ifrågavarande tomter af kronan återtoges, utan att de rättigheter, som möjligen hade blifvit Stockholms stad och län i förevarande afseende medgifna, derigenom blefve kränkta; och med anledning häraf hade revisorerne velat uttala önskvärldheten af att utredning angående ifrågavarande förhållanden åstadkommes.

Direktionen för Stockholms stads och läns kurhus har uti ett i ärendet afgifvet yttrande anført, att, på sätt revisorerne också anmärkt, något tvifvel så mycket mindre kunde råda derom, att eganderätten till ifrågavarande tomter fortfarande vore kronan förbehållen, som under föregående sekel fyra särskilda gånger eller vid riksdagarne 1862—1863, 1865—1866, 1870 och 1874 framställningar till Riksdagen gjorts dels af Kongl. Maj:t och dels af enskild person om upplåtelse vare sig under full eganderätt eller full dispositionsrätt till kurhusinrättningen eller Stockholms stad af desamma, utan att Riksdagen funnit sig böra dertill lemna bifall. Någon annan rätt till samma tomter än den, som grundade sig på 1815 års af revisorerne åberopade kongl. bref, hade ej heller, direktionen veterligen, inrymts åt inrättningen. En annan fråga åter vore, om ej, trots den affattning Rikens Ständers skrifvelse fått och hvarigenom den formella rätten att återkalla upplåtelsen åt kronan bevarats, meningen ändå varit, att, så länge tomterna användes för det ändamål, som med upplåtelsen afsetts, kurhusinrättningen skulle sitta orubbad i sin dispositionsrätt;

och att i detta afseende någon afvikelse från den ursprungliga föreskriften egt rum, vore icke ens af revisorerne påstådt. Kurhusinrättningens uppgift hade under de snart 87 år, som förflutit sedan upplåtelsen egt rum, städse varit en och densamma, och det ville under sådana förhållanden synas direktionen hårdt och obilligt, om, sedan så lång tid efter besittningstagandet förgått, att direktionen med fog haft rätt trygga sig vid den tanken, att återtagandet deraf från kronans sida icke vidare vore att befara, direktionen plötsligen skulle se sig beröfvad dispositionsrätten till tomterna, på hvilka under tiden högst betydande kostnader nedlagts och som, långt ifrån att, såsom revisorerne antydt, vara för sitt ändamål olämpliga, tvärs om genom sitt läge och granskapet till så väl karolinska institutet som de många öfriga sjukhusinrättningarne å Kungsholmen och den derigenom för lärare, studerande och läkare vid nämnda institut och inrättningar underlättade möjligheten att genom besök å inrättningen göra rön och iakttagelser rörande der vårdade sjuka, synnerligen väl passade för ett sjukhus sådant som kurhusinrättningen.

Särskildt ville direktionen fästa uppmärksamheten på den vård, som på kurhusinrättningens landsafdelning lemnades åt med bensår och dylikt behäftade patienter, hvilka endast med svårighet skulle finna mottagande på andra sjukhusinrättningar, ett förhållande så mycket mera behjertansvärdt, som föga sannolikhet förefunnes, att, derest inrättningen flyttades till en annan plats, denna kurhusinrättningens uppgift blefve i lika hög grad tillgodosedd som nu vore fallet. Oanmärkt borde ej heller lemnas, att tomterna i en framtid, sedan derifrån afstyckats de delar deraf, som enligt den för Kungsholmen fastställda stadsplanen erfordrades för de angränsande gatornas utvidgning, ej finge fullt så högt värde som nu, och att det återstående utrymmet mer än väl vore behöfligt för de utvidgningar af sjukhusinrättningen, som i mån af Stockholms stads och läns växande folkmängd kunde blifva af nöden.

Slutligen och för den händelse Riksdagen, trots allt hvad som sålunda af direktionen anförts, ändock skulle skrida till ett återkallande af den gjorda upplåtelsen, ansåge sig direktionen böra nämna, att, frånräknadt de årliga underhållskostnader för de å tomterna uppförda byggnader, en kostnad som naturligtvis måst utgå, äfven om kurhusinrättningen varit belägen å annan kurhusinrättningen sjelf tillhörig tomt, de nybyggnads- och dit hänförliga kostnader, som hitintills å tomterna nedlagts, uppginge till omkring 275,000 kronor, en summa, som, äfven om annan tomt skulle kostnadsfritt till kurhusinrättningen upplåtas, med nuvarande priser å arbeten och materialier svårigen försloge för uppförandet af en ny kurhusinrättning med samma utrymme som den nuvarande. Billigheten deraf, att vid en möjligen blifvande förflyttning af inrättningen åtminstone denna summa ansloges åt kurhusinrättningen, ansåge direktionen emellertid så mycket mera ligga i öppen dag, som, då de

nuvarande, inrättningen tillhörande byggnader naturligtvis icke kunde från platsen bortföras, hela nybyggnadssumman måste anses utgöra en förlust, som åsamkats inrättningen såsom en följd af den en gång gjorda, men sedan återkallade upplåtelsen af tomterna.

Af hvad i detta ärende förekommit framgår, att kronans eganderätt till ifrågavarande tomter synes vara oomtvistlig. Någon åtgärd för tillgodogörande af denna eganderätt torde emellertid för närvarande icke böra ifrågakomma. Deremot anser utskottet, att, vid framdeles förekommande uppgörrelser emellan kronan och Stockholms stad i fråga om utbyte af mark, det icke bör lemnas obeaktadt, att äfven i förevarande afseende en reglering af rättsförhållandena bör komma till stånd.

Med afseende härå hemställer utskottet,

att revisorernes ofvannämnda framställning för närvarande icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Konsistorierna och läroverken.

§ 11.

(Rev. ber. pag. 345 och 346; utl. pag. 711—719).

Ang. de till
lärarne vid
Strengnäs all-
männa läro-
verk anslagna
boställslägen-
heter.

Beträffande Strengnäs högre allmänna läroverk hafva revisorerne meddelat, att i en af lektor J. A. Drysén utgifven publikation angående läroverkets arkiv, hvilken åtföljt läroverkets redogörelse för läsåret 1875—1876, meddelats, att de under n:o 7 betecknade arkivalier utgjordes af en i juni 1820 inbunden bok med skrifna titeln "Om Gymnasii gårdar och tomter" och innehölle 25 handlingar jemte en karta öfver prebendehemmanet Norrby. Läroverkets dåvarande gårdar hade, enligt hvad af Drysén meddelats, varit: a) *läroverksbyggnaden*, byggd af biskop Rogge och biskopsgård från hans tid till reformationen; b) *bibliotekshuset* af tegel, bygdt af enskild person i slutet af 1700-talet och till sitt ändamål inköpt 1864; c) *Olivehållska huset*, uppfördt af biskop L. Paulinus, i hvilket 2:ne af lektorerna hade fria boställsrum; d) *en bebyggd tomt (under n:o 194)*; huset af trä inköptes af arvingar efter lektor Algren. Det hade varit boställsrum för den äldste lektorn, men år 1866 af Kongl. Maj:t anslagits till rektorsbostad, hvilket nya förhållande skulle inträda då den dåvarande innehafvaren lektor Gezelius blefve pensionerad eller med döden afginge; e) *tomten 195* med hus af trä; f) *tomten 198* med hus af trä; g) *tomten 198* med större hus af trä; å samma tomt vore en mindre

och i alla afseenden otillräcklig gymnastikbyggnad uppförd; h) *ny tomt* framför läroverket, inköpt 1871 och afsedd till exercisplats och till plats för ny gymnastiklokal; i) *tomten 169* med hus af trä, skänkt af lektorn, sedan kyrkoherden i Eskilstuna I. Hysing till "Konrektorsembetet" i Strengnäs; den innehades enligt staten af andre adjunkten.

Af läroverkets räkenskaper för revisionsåret inhemtades, att hyra under året uppburits dels för Olivehällska huset med 137 kr. 26 öre, dels för gården n:o 108 med 800 kronor, dels för gården n:o 195 med 500 kronor och dels för gården n:o 198 med 275 kronor. På hvad sätt ofvannämnda gårdar i öfrigt disponerades, framginge ej af räkenskaperna; och då i öfrigt rätten till desamma disponerande syntes oviss och det, enligt revisorernes förmenande, borde utrönas, huruvida en och samma lärare skulle, såsom nu vore förhållandet, ega förmånen af mer än en boställslägenhet, förutom donerad boställshemman, hade revisorerne ansett utredning i ärendet böra åstadkommas och med anledning deraf velat fästa Riksdagens uppmärksamhet å detsamma.

Med anledning af revisorernes förevarande framställning har domkapitlet i Strengnäs afgifvit utlåtande den 8 sistlidne januari, deri domkapitlet åberopat ett från rektorn vid allmänna läroverket i Strengnäs G. Klingberg inhemtadt yttrande, i hvilket anföres följande:

Den i läroverkets tryckta årsredogörelse för 1875—1876 upptagna, af revisorerne anförda förteckningen vore icke fullt exakt. Den under "d)" nämnda gården hade icke anslagits till rektorsbostad år 1866, utan genom ett kongl. bref af den 20 augusti 1867 hade det bestämts, att den i den ordning, som i förteckningen anfördes, skulle blifva rektorsgård. Under "g)" talades om tomten 198 i stället för 108, och den under "i)" upptagna gården hade tomtnumret 168, icke 169.

Angående *dispositionen* af de i förteckningen upptagna gårdarna vore det påtagligt, hvartill de under "a)" och "b)" antecknade husen användes, då det ena kallades "läroverksbyggnaden" och det andra "bibliotekshuset". Det borde dock anmärkas, att den förra byggnaden äfven inrymde vaktmästarebostad, ett rum och kök, och att i den senare utom "stifts- och gymnasiebiblioteket" samt domkyrkans bibliotek jemväl läroverkets naturalie- och fornsamlingar samt öfriga etnografiska samlingar vore inrymda. Till lärohusen hörde den under "g)" upptagna gymnastikbyggnaden, hvilken vore belägen å tomten n:o 108.

De under "c)", "d)" och "i)" upptagna, bebyggda tomterna innehölle boställslägenheter jemlikt gällande, i vederbörlig ordning konfirmerade donationsbref och kongl. bref den 20 augusti 1867.

De under "e)", "f)" och "g)" antecknade gårdarne vore, såsom räk-

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 4 Saml. 1 Afd. 23 Häft.

skaperna utvisade, uthyrda till enskilda personer, naturligtvis med undantag af gymnastikbyggnaden å tomten n:o 108. Inkomsten af dessa under förra hälften af 1800-talet inköpta gårdar hade af ålder tillfallit "Gymnasii byggnadskassa" eller den s. k. "Egna kassan", som inköpt gårdarna, och som användts så, som det förstnämnda namnet utvisade, d. v. s. äfven till underhåll af de offentliga lärohusen. Såsom exempel på användningen af denna kassas medel kunde här påpekas, att denna kassa på 1850-talet bestridt utgifterna för den ännu använda gymnastikbyggnadens uppförande, och att den med Kongl. Maj:ts medgifvande komme att bestrida utgifterna för uppförandet af den nya gymnastikbyggnad, hvartill byggnadsritning i december 1901 blifvit faststæld. I sammanhang härmed borde det antecknas, att kassans medel aldrig användts till nybyggnad eller reparationer å de på tomten n:o 168 uppförda åbyggnaderna, enär byggnadsskyldigheten för dessa ålegat "konrektor" och, sedan dennes embete upphört, den adjunkt, i hvars lön den "boställsjord", som utgjordes af tomten n:o 168, varit i lönestaten upptagen.

Så mycket angående dispositionen af läroverkets gårdar och tomter. Hvad dernäst beträffande *rätten* för enskilda lärare att disponera de under "c)", "d)" och "i)" upptagna gårdarna, så anmärktes till en början, att de under "c)" och "i)" upptagna vore privatdonationer. Angående den sistnämnda hade rektor påpekat, att åbyggnaderna å den under "i)" antecknade tomten (n:o 168) underhölles af den lärare, som innehade samma tomt såsom "boställsjord". Någon rätt till dessa åbyggnader syntes läroverket icke ega i annan mening, än att det vore läroverkets pligt att vaka öfver att donationen vidmakthölles. Boställshafvarens rätt till att disponera dem finge väl anses tillräckligt betryggad genom donationsbrevet och genom syneinstrument, liksom hans rätt till den nyssnämnda boställsjorden vore honom garanterad genom lönestaten.

Beträffande de under "c)" antecknade boställslägenheterna hade rektor den uppfattningen, att Kongl. Maj:ts bref af den 5 februari 1808 i afseende på dispositionsrätten till dessa egde gällande kraft. Enligt detta skulle två lektorer hyresfritt inrymmas "uti det till gymnasium för detta *skänkta* Paulinska stenhuset med tillhörande trädgård", medan andre lektorer tillförsäkrades "hushyror", hvarjemte lektorerna tillätes att "efter ålder i tjensten" välja mellan hushyra och hyresfri bostad. Såvidt rektor kunde förstå, vore härmed ut-sagdt, att Paulinska huset vore en privatdonation, afsedd för två lektorer vid läroverket, och att de två äldsta lektorerna hade rätt att med afstående af rätten till hushyror disponera boställslägenheterna i nämnda hus.

Återstode att utreda, i hvad mån det kunde anses oegentligt, att en och samme lärare, "såsom nu vore förhållandet", egde förmånen af mer än en boställslägenhet. Denna fråga rörde rektor Klingberg personligen, enär han innehade embetsgård såsom rektor och boställslägenhet såsom lektor.

I afseende på detta sakförhållande meddelade rektor först följande fakta:

1:o) att han den 10 juni 1881, då ännu lektor i Karlstad, erhållit förordnande att från och med den 1 september bestrida rektorsbefattningen med rätt att uppbära "den för ifrågavarande befattning anslagna lön", hvartill jemlikt § 129 af läroverksstadgan äfven hörde "embetsgård" eller "hushyra";

2:o) att han på grund häraf till den 1 maj 1882 åtnjutit hushyra såsom rektor, men från denna tid jemlikt ofvan anförda bref af den 20 augusti 1867 innehaft rektorsgården;

3:o) att han efter framställning af domkapitlet enligt bref af den 4 november 1881 den 30 november samma år utan ansökan och prof till Strengnäs öfverflyttats såsom lektor;

4:o) att han efter derom gjord ansökan genom resolutionen af den 20 april 1883 fått sina löneförmåner i så måtto förändrade, att han i stället för rektorslönen egt att, med bibehållandet af den lektorslön, som han varit i tur att innehafva, uppbära ett belopp, svarande mot det, hvarmed samma lön understege den i stat uppförda rektorslönen;

5:o) att han på grund häraf såsom yngre lektor utan anmärkning uppburit "hushyra" såsom lektor och, sedan han blifvit en af de två äldsta lektorerna, likaledes utan anmärkning disponerat en boställslägenhet i det Paulinska huset.

Efter meddelandet af dessa sakuppgifter anmärker rektor, att den oegentlighet, som man trott sig finna deri, att han disponerade två boställslägenheter, icke vore större än den, som egde rum, då kyrkoherde på landet hade två hemman sig å lön anslagna, båda försedda med nödiga bostadslägenheter. Det vore ingen oegentlighet, om man besinnade, att den andra bostaden vore en såsom naturaprestation gifven beståndsdel af lönen, som man egde uppbära. Och så syntes den äfven vara betraktad i läroverksstadgan § 129 mom. 1.

Slutligen påpekar rektor, att, om han år 1900 ej varit i andra lönegraden såsom rektor, han skulle, i fall endera bostadslägenheten varit honom fränkänd, hafva såsom rektor varit i alldeles samma löneställning, som han skulle hafva varit såsom lektor i högsta lönegraden, hvilket ju strede mot läroverksstadgans mening.

I likhet med revisorerne anser utskottet, att utredning bör åstadkommas angående dispositionen vid nuvarande boställsinnehafvares afgang af de till rektor och öfriga lärare vid Strengnäs allmänna läroverk anslagna bostadslägenheter; och då det af läroverkets rektor afgifna, här ofvan intagna yttrande i detta ämne icke synes lemna fullständig ledning för bedömning af dessa frågor, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t an-
hålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta föranstalta om en
fullständig utredning angående dispositionen af de till rektor
och öfriga lärare vid Strengnäs allmänna läroverk anslagna
boställslägenheter.

Medicinalstyrelsen.

§ 12.

(Rev. ber. pag. 394 och 395; utl. pag. 722—726.)

Ang. patient-
antalet vid
Upsala asyl
m. m.

Revisorerne, som besökt Upsala asyl, till hvars uppförande 1895 års
Riksdag beviljat 1,480,000 kronor och som kontraktsevenligt blifvit färdigbyggd
till den 1 augusti 1899 samt under år 1900 tagits i bruk, hafva med an-
ledning deraf meddelat, att å asylens, som hade plats för 400 män och 400
qvinor, vid revisorernes besök varit intagna endast 394 män och 289 qvinor,
eller tillsammans 683 patienter, af hvilka dock 41 varit tillfälligtvis dit för-
flyttade från hospitalet med anledning af der pågående reparationsarbeten.
Dessutom hade enligt meddelad uppgift inträde å asylens varit beviljadt för 6
män och 1 qvinna att genast mottagas samt för 141 män och 80 qvinor
att mottagas "i mån af uppstående ledighet". Det hade ådragit sig revisorernes
uppmärksamhet, att ett så stort antal lediga platser, afsedda för qvinor,
hållits obesatta.

I afseende å anordningarna inom anstalten hade revisorerne icke haft
annat att erinra, än att de rum, som varit afsedda för två sköterskor, syntes
för sitt ändamål lemna allt för ringa utrymme. Ett i paviljongen C. I. be-
läget sådant rum, hvilket revisorerne låtit uppmäta, innehölle i längd 3,6
meter, i bredd 2,7 meter och i höjd 3,3 meter.

Med anledning af hvad revisorerne sålunda anmärkt beträffande för-
hållandena vid Upsala asyl har medicinalstyrelsen, efter att hafva infor-
drat yttrande i ärendet från direktionen för Upsala hospital och asyl, i utlåtande
den 13 januari 1902, under åberopande i öfrigt af hvad nämnda direktion
anfört, för egen del meddelat, att den af revisorerne anmärkta, relativa lång-
samhet, hvarmed den nya asylens beläggning försiggått, i anledning hvaraf
ett antal qvinnoplatser ännu vid revisorernes besök varit obelagda, allt ifrån
början varit föremål för medicinalstyrelsens uppmärksamhet och omsorger.

Sedan frågan förevarit vid den inspektion, hvilken den 26 och 27 juli 1900 af generaldirektören Linroth på styrelsens uppdrag förrättats vid Upsala hospital och asyl, och dervid den upplysning vunnits, att orsaken till missförhållandet vore att söka i omöjligheten att med önskvärd skyndsamhet anskaffa nödig sjukvårdsbetjening, hade styrelsen genom skrifvelse den 30 juli 1900 anmodat direktionen för anstalten att snarast möjligt inkomma till styrelsen med yttrande och förslag till åtgärder, hvarigenom anskaffandet af nödig sjukvårdsbetjening kunde underlättas, hvarjente styrelsen samma dag, alldenstund det visat sig, att redan antagna sjukvårdare och sköterskor ofta efter endast kort tids tjänstgöring afflyttade af missnöje med den mycket enformiga matordningen, be- myndigat direktionen att omedelbart tillämpa en ny, af styrelsens förre ord- förande utarbetad, förbättrad spisordning.

Sedermera hade, på framställning af direktionen, dels vid fastställande af stat för Upsala asyl för åren 1901 och 1902, dels genom särskildt beslut af medicinalstyrelsen den 17 juli 1901 väsentliga förbättringar i sjukvårds- betjeningens löneförmåner medgifvits.

I syfte att för framtiden söka afhjelpa svårigheterna vid anställandet af sjukvårdsbetjening hade dessutom af medicinalstyrelsen anvisats särskilda medel för underhåll af sjukvårdselever vid ett par af rikets hospital, särskildt vid Upsala hospital.

Medicinalstyrelsen hade sålunda sökt använda de medel, som stått sty- relsen till buds för att öfvervinna de svårigheter, som hindrat ett raskt be- läggande af de i Upsala nytillgängliga platserna för sinnessjuka. Då emeller- tid beläggningen af kvinnoafdelningen trots allt fortskridit mycket långsamt, hade styrelsen sökt på annat sätt i sinnessjukvårdens intresse använda de lediga platserna och fördenskull medgifvit, att en af direktionen för Upsala hospital föreslagen, sedan länge behöflig, grundlig reparation af hospitalets kvinnoafdelning finge utföras under loppet af år 1901. De utrymda hospitals- afdelningarnas patienter hade härunder herbergerats på asylen, så att repara- tionen, hvilken nu vore fullbordad, kunnat utföras utan nämnvärd rubbning i hospitalets verksamhet.

Enligt den senast till medicinalstyrelsen inkomna rapporten rörande be- läggningen af Upsala asyl hade der den 1 januari innevarande år vårdats 310 qvinliga patienter, hvadan allenast 90 tillgängliga platser varit obelagda.

Vidkommande slutligen dimensionerna på sjukvårdsbetjeningens rum å asylen, hvilka af revisorerne ansetts vara för knappa, så ville styrelsen icke bestrida, att rummen af sparsamhetsskäl tilltagits i minsta laget. Det fel, som sålunda möjligen kunde vara begånget, kunde nu svårligen rättas annorlunda än genom intrång på de för sjukas vård afsedda lokalerna, hvilket dock i det längsta borde undvikas. Styrelsen ville emellertid med föranledande af reviso-

ernes erinran meddela, att såväl vid utarbetandet af ritningarna till den under byggnad varande asylen för 1,000 sinnessjuka på egendomen Restad invid Venersborg som i styrelsens förslag till en ny byggnad vid Vexjö hospital för kriminalpatienter, hvilket förslag nu vore beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, för sjukvårdsbetjeningen tilltagits icke oväsentligen större utrymme, än som skett vid Upsala asyl; och hyste medicinalstyrelsen den förhoppningen, att äfven härigenom en af anledningarna till svårigheten att få sjukvårdsbetjeningen att trifvas på sinnessjukvårdsanstalterna skulle hvad anginge Restad och kriminalanstalten vid Vexjö, om äfven den komme till stånd, visa sig vara undanröjd.

Uti ofvanberörda utlåtande åberopar direktionen för Upsala hospital och asyl ett af öfverläkaren vid anstalterna, professorn Teodor Nerander afgifvet yttrande, deri denne förmäler, att orsakerna till att beläggningen i qvinnofdelningen ej skett hastigare, än som varit fallet, vore följande:

- 1) svårigheten att skaffa lämplig betjening i tillräckligt antal;
- 2) från rikets öfriga hospital hade ett så stort antal oroliga och våldsamma qvinnor mottagits, att beläggningen måst ske icke allt för hastigt, på det att icke patienternas säkerhet till lif och lemmar skulle äfventyras;
- 3) de afdelningar med en numerär af 90, hvilka vore afsedda för oroliga, vore väl för stora för patienter med dylika kvalifikationer.

För öfrigt ville öfverläkaren erinra derom, att beläggningen af Upsala asyls qvinnofdelning försiggått ungefär lika snabbt som af motsvarande afdelning i Lunds asyl, hvilket framginge af följande tabell.

Beläggningsrum	2 mån. efter	1:a dag	Upsala asyl.		Lunds asyl.	
			55 qv.	81 qv.	81 qv.	125 qv.
"	4	"	"	81	"	125
"	6	"	"	93	"	177
"	8	"	"	148	"	183
"	10	"	"	204	"	192
"	12	"	"	212	"	221
"	14	"	"	244	"	247
"	16	"	"	276	"	270

Till de upplysningar, som i professor Neranders utlåtande lemnats, hade direktionen icke annat att tillägga, än att icke allenast, såsom revisorerne anmärkt, de rum, som vore afsedda för två sköterskor, utan äfven i allmänhet de rum, som vore afsedda för betjeningen, lemnade för sitt ändamål allt för ringa utrymme. Delvis med anledning af detta förhållande hade direktionen i sin skrifvelse till medicinalstyrelsen af den 3 december 1901 anmält behovet af lokaler, der sjukvårdsbetjening kunde under fritimmarne uppehålla sig och förströ sig med läsning eller annan lämplig sysselsättning, en anordning, som, derest

den vidtoges, komme att minska olägenheten deraf, att de för betjeningen afsedda rum vore väl små.

I likhet med revisorerne anser utskottet anmärkningsvärdt, att, under den allmänt rådande klagan öfver brist på tillfälle att bereda dertill qualificeerade personer nödig hospitalsvård, ett afsevärdt stort antal platser å den nyuppförda asylen vid Upsala hållits obesatt. Och då orsaken härtill uppgifvits vara att söka i omöjligheten att med önskvärd skyndsamhet anskaffa nödig sjukvårdsbetjening, förefaller den af revisorerne omförmälda, bristfälliga anordningen i afseende å sköterskornas bostadsrum vid Upsala asyl vara så mycket beklagligare, som väl härigenom de ansträngande och föga eftersökta sköterskeplatserna varda än svårare att besätta. Utskottet föreställer sig emellertid, att dessa bristfälligheter utan alltför stor svårighet må kunna afhjelpas och att, sedan uppmärksamheten nu blifvit fäst härå, vederbörande icke komma att underlåta att vidtaga de förändrade anordningar, som må vara af förhållandena påkallade.

Med afseende härå har utskottet endast velat hvad i detta ämne förekommit för Riksdagen
omförmäla.

§ 13.

Hvad för öfrigt blifvit af revisorerne anmäldt och erinradt har utskottet funnit dels vara af beskaffenhet att lämpligen böra tagas i öfvervägande vid behandlingen af de utgiftsanslag, revisorerne framställning berör, dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels vara genom vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklaradt, dels ej vara af den vikt, att, oaktadt förklaringen icke varit fullt tillfredsställande, någon Riksdagens åtgärd bort af förhållandena föranledas, dels slutligen icke hafva varit af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; hvilket utskottet skolat för Riksdagen

anmäla.

Stockholm den 7 mars 1902.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
